

สรุปและขอเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้เพื่อต้องการศึกษาถึงปัญหาในการใช้ห้องสมุดเพื่อทำการวิจัย เช่น ปัญหาในด้านการใช้หนังสือ การใช้วารสาร การใช้หนังสืออ้างอิง และการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของห้องสมุดว่าเหมาะสมและสะดวกแก่การค้นคว้าหรือไม่ โดยมุ่งสำรวจถึงการใช้และปัญหาของการใช้หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ห้องสมุด ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และทางด้านการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารงานห้องสมุดได้ปรับปรุงและขยายบริการ ตลอดจนขจัดข้อบกพร่องในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักวิจัยต่อไป

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ถึงการใช้หนังสือและวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาประกอบการค้นคว้าอ้างอิง โดยทำการสำรวจตัวเลขวิทยานิพนธ์ของกลุ่มตัวอย่างเพื่อทราบถึงประเภทของเอกสารที่นำมาใช้ว่าใช้อะไรประกอบการค้นคว้าย่างไร และใช้มากน้อยแค่ไหน ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุดว่า ผู้วิจัยมีปัญหาปลีกย่อยอะไรบ้าง ข้อมูลนี้ได้จากแบบสอบถามที่จัดส่งแก่ผู้วิจัยที่เรียบเรียงงานวิจัยแล้ว 150 ชุด และผู้วิจัยที่กำลังเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ในปี 2512 อีก 150 ชุด ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด 240 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80 นำปัญหาของกลุ่มที่สำเร็จแล้วเปรียบเทียบกับปัญหาของกลุ่มที่กำลังเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ และเปรียบเทียบปัญหาของแต่ละสาขาวิชาของกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้วอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อต้องการเน้นถึงความสำคัญของแต่ละข้อปัญหาให้เด่นชัด และควรแก้ไขปัญหามากกว่า

ผลการวิจัยส่วนแรก

จากการสำรวจถึงการใช้หนังสือและวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาอ้างอิงในงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษานั้น พบว่า

นักวิจัยส่วนใหญ่ใช้เอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ เช่น อ้างถึงหนังสือทั่ว ๆ ไปที่เป็นภาษาอังกฤษร้อยละ 60.39 วารสารที่เป็นภาษาอังกฤษร้อยละ 70.48 หนังสืออ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษร้อยละ 63.63 แต่สิ่งพิมพ์รัฐบาลอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษน้อยกว่าภาษาไทย คืออ้างถึงเพียงร้อยละ 33.89 เท่านั้น หนังสือภาษาไทยที่นำมาประกอบการค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่พิมพ์อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2506 - 2512 ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้นจัดพิมพ์อยู่ในระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2512 วารสารภาษาอังกฤษนั้นไม่ได้มีวารสารชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นเพราะวารสารภาษาอังกฤษมีให้เลือกมากมายหลายเรื่อง สำหรับวารสารภาษาไทยนั้นใช้วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ประกอบการค้นคว้ามากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนหนังสืออ้างอิงนั้นใช้หนังสืออ้างอิงเฉพาะวิชามากกว่าหนังสืออ้างอิงทั่ว ๆ ไป

ผลการวิจัยในส่วนที่ 2

ปัญหาในการใช้หนังสือ

นักวิจัยทั้ง 2 กลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับหนังสือภาษาไทยที่ไม่พอประกอบการค้นคว้าวิจัย หนังสือส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ และความไม่พอเพียงของจำนวนหนังสือที่จะนำมาประกอบการวิจัย

ปัญหาความไม่พอเพียงของจำนวนหนังสือที่นำมาใช้ประกอบการวิจัยนั้น ผู้ตอบสาขาวิชาการศึกษา บรรณารักษศาสตร์ รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภาษาไทย ตอบว่ามีปัญหามาก แสดงว่าหนังสือทางวิชาการที่จะนำมาประกอบการค้นคว้านั้นห้องสมุดควรจัดหาให้เพิ่มขึ้นให้พอกับงานวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าบางครั้งนักวิจัยอาจจะตัดรายชื่อหนังสือที่หาไม่ได้ออกเสีย ไขบทความจากวารสารแทน หรือติดตอขอถ่ายเอกสารบทความนั้นจากต่างประเทศ หรือใช้วิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถามแทนข้อมูลที่ต้องการนั้น

ปัญหาที่ไม่ทราบว่าจะหาห้องสมุดใดมีหนังสือที่ต้องการนั้น ผู้ตอบในสาขาวิชาบัญชี บริหารธุรกิจ ตอบว่ามีปัญหามาก แสดงว่าห้องสมุดยังขาดสหมิตร (Union List)

เพื่อเป็นคู่มือในการค้นหาหนังสือจากแหล่งอื่น ๆ ปัญหาหนังสือถูกจัดแยกคนละชั้นของอาคาร ทำให้ค้นหาลำบาก ผู้ตอบสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ตอบว่ามีปัญหามาก ดังนั้นการจัดแยกหนังสือประเภทต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความสะดวกในการค้นหาด้วย

ปัญหาการพิจารณาหนังสือที่นำมาประกอบการค้นคว้าวิจัยว่าเชื่อถือได้หรือไม่นั้น พบว่า ผู้ตอบสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาษาไทย มีปัญหามาก

ปัญหาการใช้วารสาร หนังสืออ้างอิง สิ่งพิมพ์รัฐบาล และโสตทัศนวัสดุ

ปัญหาบทความจากวารสารมีไม่พอประกอบการค้นคว้าวิจัย ปัญหาหนังสืออ้างอิงแต่ละสาขาไม่พอเพียง ปัญหาหนังสืออ้างอิงภาษาไทยมีไม่พอประกอบการค้นคว้า ปัญหาหนังสืออ้างอิงและวารสารส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจทั่วไปมหาวิทยาลัยนักวิจัยใช้วารสาร หนังสืออ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษประกอบการค้นคว้ามากกว่าภาษาไทย ซึ่งผลจากแบบสอบถามและการสำรวจตรงกัน ส่วนวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล และหนังสืออ้างอิงที่ไม่พอประกอบการค้นคว้าวิจัยนั้น ได้ผลตรงกับการสำรวจ เพราะนักวิจัยใช้เอกสารประเภทนี้น้อยกว่าหนังสือทั่ว ๆ ไป

สำหรับอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ นั้น มีปัญหาในระดับปานกลาง แสดงว่าห้องสมุดจัดบริการอยู่ในสภาพดีแล้ว หรืออาจจะเนื่องจากการค้นคว้าวิจัยนั้นไม่ได้ใช้โสตทัศนวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการค้นคว้าเลย ทำให้ไม่มีปัญหามาก แต่จากการแยกวิเคราะห์แต่ละสาขาวิชา พบว่า บางสาขาวิชาตอบว่ามีปัญหามาก บางสาขาวิชาตอบว่ามีปัญหาน้อย ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากบางสาขาวิชานักวิจัยต้องการนำมาใช้ประกอบการค้นคว้าอ้างอิงบ้างทำให้เกิดว่ามีปัญหามาก เพราะไม่ทราบว่าห้องสมุดใดเก็บโสตทัศนวัสดุอะไรบ้าง ไม่มีคู่มือช่วยค้น และไม่ทราบวิธีค้น เป็นต้น

ปัญหาบริการของห้องสมุดและอาคารห้องสมุด

ปัญหาในเรื่องนี้ผู้ตอบทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า มีปัญหาปานกลาง แต่จากการแยกวิเคราะห์แต่ละสาขาวิชากลับพบว่า ปัญหาหนังสือที่ต้องการมีชื่อในบัตรรายการแต่ไม่มีตัวเล่มในห้องสมุด ผู้ตอบสาขาวิชาการศึกษามีปัญหามาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากหนังสือเล่มนั้นวางไว้ชนิดที่ หรือหนังสือเล่มนั้นหายแต่ไม่ดึงบัตรรายการออกจากตู้บัตร

ปัญหาไม่มีแผนผังแสดงส่วนต่าง ๆ ของห้องสมุดนั้น ตามสภาพความเป็นจริงห้องสมุดทุกแห่งมีแผนผังแสดงว่าอะไรอยู่ที่ไหน แต่แผนผังนี้อาจจะไม่แสดงให้ผู้ใช้ได้เห็นแก่นชัด แผนผังอาจจะมีขนาดเล็กไม่ถึงจุดความสนใจ เป็นต้น แต่ห้องสมุดส่วนมากจะจัดทำคู่มือเพื่อบอกให้ทราบถึงแหล่งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักวิจัยอาจไม่ได้อ่านทำให้เกิดปัญหาได้

ปัญหาในการเรียบเรียงข้อมูล

ปัญหาการเรียบเรียงเนื้อหา ผู้ตอบสาขาวิชาการศึกษา บรรณารักษศาสตร์ ภาษาไทย และรัฐศาสตร์ ตอบว่ามีปัญหามาก เช่นเดียวกับปัญหาการลงเชิงอรรถ ผู้ตอบสาขาวิชาประวัติศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มีปัญหามาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากงานวิจัยทางค่านี้นต้องใช้เอกสารเก่า หรือใช้เอกสารที่เป็นภาษาไทยมาก และเอกสารเหล่านี้ไม่บอกแหล่งที่มา ปีที่พิมพ์ เป็นต้น สำหรับการลงบรรณานุกรมนั้นแตกต่างกัน ไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากการไม่เน้นหนักในเรื่องนี้ หรือบัณฑิตวิทยาลัยแต่ละแห่งใช้หลักเกณฑ์ในการลงบรรณานุกรมต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเรื่องนี้

การเรียนรู้ถึงตัวปัญหาดูเหมือนเป็นเรื่องง่ายมาก แต่ก็สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นงานที่ยุ่งยากมาก เพราะปัญหาทั้งหมดย่อมมีความสำคัญไม่เท่ากัน ปัญหาบางประการอาจจะไม่สำคัญมาก แต่ปัญหาบางประการสำคัญมาก ดังนั้นจึงควรแก้ปัญหาสำคัญที่สุดก่อน คือ

1. ห้องสมุดควรจัดซื้อหนังสือทางวิชาการในแขนงต่าง ๆ ให้มากพอกับความต้องการ ควรจัดซื้ออย่างน้อยชื่อเรื่องละ 3 เล่ม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำมาใช้ประกอบการค้นคว้าได้พอเพียง ส่วนประเภทของหนังสือที่จะจัดซื้อนี้ อาจารย์ผู้สอนแต่ละสาขาวิชาควรมีส่วนเลือก และเสนอรายชื่อแก่บรรณารักษ์ รวมทั้งนิสิต นักศึกษา ควรเสนอรายชื่อหนังสือที่ต้องการด้วย ฉะนั้นผู้บริหารควรเพิ่มงบประมาณเพื่อการนี้โดยเฉพาะเพื่อมิให้ล่าช้าและต้องรอกงบประมาณในปีต่อไปซึ่งจะทำให้หมดความต้องการหนังสือนั้นแล้ว นอกจากนี้การจัดทำบัตรรายการควรให้รวดเร็วทันกับเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้เพราะการวิจัยจากห้องสมุดนั้นจะเป็นที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งสะสมเอกสาร ดังนั้นจึงไม่เพียงแต่จะบอกว่ามีอะไรเท่านั้น แต่ควรจัดทำให้พอกับการค้นคว้าวิจัยและทำบัตรรายการให้ค้นหาได้ง่าย

2. นักวิชาการทั้งหลายควรเขียนตำรา แผลงงานที่สำคัญ ๆ เป็นภาษาไทย ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของนักวิจัยในการทำความเข้าใจ และเป็นการขจัดปัญหาในเรื่องหนังสือวารสาร หนังสืออ้างอิงที่เป็นภาษาไทยมีไม่พอประกอบการค้นคว้า

นอกจากนี้ห้องสมุดควรมีบริการแปลเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน ภาษาจีน ฯลฯ ทั้งนี้เพราะเอกสารภาษาเหล่านั้นบางเรื่องจะให้ความกระจ่างในเรื่องที่ต้องการและกล่าวพาดพิงถึงเอกสารเหล่านั้น ซึ่งทำให้ผลงานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. หนังสือ วารสาร และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวิจัย แต่ไม่สามารถค้นหาได้จากแหล่งที่เข้าใช้เป็นประจำ และอาจจะหาได้จากห้องสมุดอื่น ดังนั้นจึงควรขยายบริการยืมระหว่างห้องสมุด (Inter - Library Loan) โดยให้ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ร่วมมือกัน โดยจัดทำสหบัตร (Union Catalog) ขึ้นก่อน เพราะไม่มีบัตรรายการของห้องสมุดใดที่จะมีรายชื่อของวัสดุในสาขาวิชานั้น ๆ ครบถ้วน ซึ่งจำเป็นต้องขจัดปัญหาในการเดินทางเข้าค้นคว้าจากห้องสมุดอื่นซึ่งทำให้เสียเวลา และไม่ทราบว่าจะได้ข้อมูลที่ต้องการเหล่านั้นหรือไม่ ในการดำเนินการจัดทำสหบัตรนี้ควรจะเริ่มจัดทำที่หอสมุดแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะหอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งที่ได้รับสิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์อยู่แล้ว และหอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยสำหรับนักวิจัยทุกประเภทอีกด้วย ในการเริ่มดำเนินการจัดทำสหบัตรนี้อาจจะเริ่มจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งรวบรวมรายชื่อหนังสือที่มีอยู่ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ให้แก่หอสมุดแห่งชาติ เพื่อมิให้เป็นการยุ่งยาก อาจทำในสาขาใดสาขาหนึ่งที่เห็นว่านักวิจัยส่วนใหญ่สนใจ หรือเรื่องราวในสาขานั้นกำลังเป็นความต้องการของประเทศ แล้วจึงเริ่มทยอยจัดทำสาขาวิชาอื่นต่อมา ซึ่งจะทำให้ได้สหบัตรที่สมบูรณ์ในเวลาต่อมาได้

4. ห้องสมุดควรปรับปรุงบริการทางด้านบรรณานุกรมและครุชนีให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยพยายามให้ผู้ใช้สามารถนำมาประกอบการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว

5. ห้องสมุดแต่ละแห่งควรมีบริการถ่ายเอกสาร และคิดค่าบริการในราคาเบา ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการคัดลอก เพื่อให้สามารถนำมาประกอบการค้นคว้าได้รวดเร็ว และเพื่อแก้ปัญหาหนังสือหายากและหนังสือบางประเภทที่ห้องสมุดไม่ให้ยืมออก

6. หนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหาได้จากห้องสมุดภายในประเทศนั้น ห้องสมุดควรเป็นแหล่งช่วยติดต่อบริการเอกสารจากต่างประเทศให้ การขอลายเอกสารนี้อาจจัดทำมาในรูปแบบของ Photostat หรือ Microfilm หรือให้เป็น Reprint มา เอกสารที่ได้รับมาในรูปแบบเหล่านี้อาจนำไปเก็บไว้ในคลังเอกสารเรียงไว้ตามผู้แต่ง (Author) สำหรับหนังสือและเอกสารที่ถ่ายทำเป็น Microfilm ก็อาจนำไปเรียงไว้ในตู้เก็บโสตทัศนวัสดุและเรียงไว้ตามผู้แต่ง (Author) เช่นกัน นอกจากนี้ควรทำบัตรรายการสำเนาเอกสารประเภทนี้ด้วย การทำบัตรรายการนี้ควรทำบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรชื่อวารสารอีกครั้งหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทั้งหมด การทำบัตรรายการนี้อาจใช้บัตรที่มีสีแตกต่างจากบัตรรายการหนังสือทั่ว ๆ ไป และคานซ้ายมือของบัตรแทนที่จะเป็นเลขหมู่หนังสือ แต่ควรใช้อักษรย่อแทน เช่น

PH หมายถึงเอกสารที่เป็น Photostat

MF หมายถึงเอกสารที่เป็น Microfilm

RE หมายถึงบทความที่ Reprint มา เป็นต้น

7. ห้องสมุดอื่นที่นักวิจัยควรเขาค้นคว้าหาข้อมูลทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการศึกษา ได้แก่ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ซึ่งมีผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการศึกษา นอกจากนี้แล้วยังมีห้องสมุดประจำกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่นักวิจัยอาจจะค้นหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลได้ เช่น ห้องสมุดกระทรวงมหาดไทย ศูนย์วัสดุการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ห้องสมุดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา ห้องสมุดกรมวิเทศสหการ ห้องสมุดธนาคารแห่งประเทศไทย และห้องสมุดขององค์การต่างประเทศ ที่จะใช้เป็นแหล่งค้นคว้าได้อีกคือ ห้องสมุดค็อกคาเฟ้ ห้องสมุดสถาบันเพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ (U.N. Asian Institute for Economic Development Planning) เป็นต้น

ขอเสนอแนะในการวิจัยขั้นต่อไป

ในการวิจัยขั้นต่อไปควรจัดทำงานวิจัยประเภทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยวิเคราะห์ปัญหาและรวมผลงานวิจัยไว้ด้วย ควรทำเฉพาะสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยวิเคราะห์ทั้งการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ ประโยชน์ของงานวิจัยแต่ละเล่ม ทั้งนี้เพราะถ้าวิเคราะห์กว้างมากไปทำให้งานวิจัยซ้ำๆ การรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชานั้นก็พอจะดำเนินไปได้เลย สิ่งที่ควรวิเคราะห์ต่อไปคือ ความเปลี่ยนแปลงในการจัดทำงานวิจัยและประโยชน์ที่ได้อีกหรือไม่ หรือสาขาวิชาใดข้อมูลไม่พอเพียงพอประกอบการถกเถียงเรื่องตัววิจัยซ้ำกันอาจใช้วิชาเรียนแทนการเขียนวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

ประโยชน์ประจักษ์ผลการวิจัยที่ได้

ผลงานวิจัยเรื่องนี้สามารถตรวจสอบประเภทวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาประกอบการวิจัยว่าเชื่อถือได้หรือไม่ ช่วยในด้านจัดหา ช่วยจัดอุปกรณ์ในการค้นคว้าวิจัย และยังใช้เป็นบรรณานุกรมค้นงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ที่มีคามห้องสมุดต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปี 2512 ส่วนงานวิจัยทางการศึกษานั้น สถาบันการศึกษาได้รวบรวมไว้จนถึงปี 2512 เช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย